

METHODOLOGICAL MILESTONES OF THE DOCTORAL RESEARCH PROJECT “DESIGN AND ADVANTAGES OF THE CHILDREN’S PERSONAL AND SOCIAL DEVELOPMENT PROGRAMMES

MIRELA CLAUDIA DRACINSCHI

Abstract

Doctoral research project aims to promote childrens’ personal and social development in Romanian formal and informal educational system. First of all, it will be outlined European educational politics framework in this area and it will be reviewed some researches about benefits of this kind of programmes. Finally, we will display briefly the research design with its terms of reference and stages.

Keywords: personal and social development, social and emotional learning.

1. Cadrul politicilor educaționale europene ale programelor de dezvoltare socială și personală

Politica de dezvoltare socială și personală: Dezvoltarea socială și personală este un aspect fundamental al educației complete al copilului. Vizează în mod esențial dezvoltarea abilităților de viață. Se consideră că toate aspectele experienței copilului acasă, la școală sau în afara școlii contribuie la dezvoltarea personală și socială.

Scopul: Scopul comunității școlare este de a asigura pregătirea copiilor pentru succes – pentru viață. În mod special, obiectivele programelor de dezvoltare personală și socială se centrează pe capacitatea copiilor să:

- aibă o imagine pozitivă adecvată asupra lor înșiși, asupra altora și a nevoilor lor;

- dezvolte abilități de viață care să le permită participarea fericită, eficientă și securizantă în societate;

- exploreze și evalueze valorile și să conștientizeze că acestea afectează gândurile și acțiunile;

- își asume responsabilitatea crescută pentru propriile vieți.

Conținutul: Programele de studiu desemnate să dezvolte cunoștințe, deprinderi și aptitudini vor viza atingerea a două rezultate integrate:

1. dezvoltare personală prin conștiință și stimă de sine;

2. dezvoltare socială prin relații interpersonale și raportul independență-interdependență.

Problemele cheie care apar în toate programele sunt: ● agresivitatea; ● incluziunea socială; ● cetățenia. Programele se vor concentra pe dezvoltarea abilităților cheie de: ● rezolvare de probleme; ● lucrul cu ceilalți.

Metodologie: O varietate largă de strategii de predare sunt implicate. Se pune accent pe învățarea activă sau experiențială folosind, ori experiența actuală a copiilor, ori experiențele create de profesor cu un anumit scop. Încurajarea copiilor să reflecteze asupra experienței pentru a dezvolta conștientizarea și înțelegerea este un element crucial al metodologiei. De asemenea se evidențiază învățarea bazată pe activitate, cu discuție și ascultare, componente cheie ale comunicării.

Elemente din programele de dezvoltare personală și socială se întâlnesc în curriculumul formal al unor țări din Europa, în special de filieră anglo-saxonă. Astfel domeniul educației cetățenești sau civice (care are atingeri cu dezvoltarea socială) a fost deja stabilit ca parte a științelor socio-umane în multe țări, cum ar fi Franța și Olanda. Există un interes pentru acest domeniu, ce a dus la introducerea unor cursuri de cetățenie în țările vorbitoare de limbă engleză din Commonwealth, din Europa amintindu-le pe cele din Regatul Unit și anume Anglia, Irlanda și țara Galilor. Acest interes se datorează evoluțiilor în plan intern, cum ar fi scăderea numărului de persoane ce își exprimă dreptul de vot sau unor factori externi, cum ar fi intervenția studiilor despre cetățenie ale Asociației Internaționale pentru Evaluarea Achizițiilor Educaționale (IEA). În țările Commonwealth inițiativa ”Descoperirea democrației” a făcut obligatoriu studiul cetățeniei pentru toți copiii de la jumătatea ciclului primar la ciclul liceal (9-18 ani). Din 1999, copiii au început să studieze despre democrație și cetățenie și sunt examinați în fiecare an pentru a-ți testa cunoștințele de istorie și funcționarea instituțiilor democratice ale statului. Se studiază astfel subiecte ca drepturile omului, diversitatea și incluziunea, participarea activă, rolul instituțiilor și puterilor în stat, cât și complexitatea schimbărilor sociale rapide. La nivel pragmatic, studiile tind să accentueze formele participative de învățare și implicarea activă a copiilor și tinerilor în problemele publice reale. Cetățenia este privită ca un instrument de coeziune socială și angajare civică și face parte din curriculum, în țări ca Olanda, Irlanda, Ungaria și Anglia.

Anglia a introdus un modul cuprinzător de educație personală, socială și de sănătate începând cu ciclul primar. Există un cadru curricular național ce stabilește standardele, dar detaliile de conținut și metodologie sunt lăsate la latitudinea școlilor. Scopul acestei forme de educație este cunoașterea de către copii a diferenței dintre bine și rău, luarea în considerare a unor dileme simple, sociale și morale, învățarea prin cooperare, capacitatea de a recunoaște lucrurile care le plac și displac și justificarea opiniilor, definirea și gestionarea emoțiilor și evitarea agresivității.

Educația personală, socială și de sănătate în Irlanda își propune să ajute copiii în dezvoltarea unui sentiment de responsabilitate socială, de angajament față de cetățenia activă și participativă și de apreciere a stilului democratic de viață. De asemenea permite respectarea diversității umane și culturale și înțelegerea naturii interdependente a lumii.

Educația personală și socială în țara Galilor este un element obligatoriu al curriculumului de bază pentru toți copiii începând din septembrie 2003.

În Olanda la disciplina "Orientări în umanitate și lume" sunt incluse subiecte precum capacitatea de a face față situațiilor dificile și comportament sănătos.

Domeniile cros-curriculare

Elemente de conținut specifice Programelor de dezvoltare personală și socială se întâlnesc și în cadrul domeniilor cros-curriculare ale sistemelor educaționale din diverse țări europene. Educația, în mod constant, trebuie să acorde atenție noilor topici și domenii de interes social, cum ar fi aspecte de înțelegere și comunicare internațională, educație pentru lumea profesiilor, tehnologia informațiilor, educație pentru sănătate și ecologică. În consecință, curriculumul din multe țări completează disciplinele obligatorii și opționale cu studii cros-curriculare. Ele sunt cunoscute în Anglia ca abilități cheie sau competențe de gândire, ca obiective cros-curriculare în Ungaria și Olanda, ca probleme cheie în Irlanda, ca teme cros-curriculare în Spania, ca cerințe comune în Țara Galilor. Reprezintă abilități obligatorii constând într-un set de categorii importante, interrelaționate, ce stau la baza învățării în toate disciplinele școlare. În cele mai multe țări competențele le includ pe cele comunicare, de lucru cu numerele, tehnologiile informaționale, abilitățile sociale personale și interpersonale (relațiile cu ceilalți, îmbunătățirea propriei învățări și performanțe, stimularea muncii independente, a deprinderilor de gândire și rezolvare de probleme). În alte țări vizează educația morală, educația pentru mediu, carieră și lumea profesiunilor, educația culturală și multiculturală cu dimensiunea spirituală, deprinderile motrice și fizice, educația pentru pace, pentru egalitatea de șanse, educația pentru sănătate fizică și mentală.

Facem o trecere în revistă a domeniilor cros-curriculare din diverse țări europene ce au atins obiectivele și conținuturile unor Programe de dezvoltare personală și socială.

- Anglia – educație personală, socială și de sănătate și competențele cheie transferabile, educație cetățenească și educație pentru dezvoltare durabilă;
- Franța – competențe relevante pentru atitudinile copilului;
- Germania – studii de sănătate și mediu și tratarea naturii și a propriului corp într-un mod responsabil; perspectiva culturală specifică unei țări sau regiuni combinată cu perspectiva internațională;
- Ungaria – integrare europeană;

- Olanda – folosirea unei diversități de strategii de învățare, de creare a propriei imagini, de comportament social;
- Spania – educație morală, pentru pace, pentru sănătate, pentru egalitate de șanse;
- Suedia – Programul ”Despre aceasta trebuie să vorbești”, de combatere a rasismului și focusarea pe o societate multiculturală;
- Țara Galilor – abilități de comunicare, de rezolvare de probleme, de creativitate și educație personală și socială

Competențele cheie transferabile

O tendință importantă este deplasarea accentului către abilitățile de gândire, creativitate și promovare a învățării independente. Altă evoluție este dată de evidențierea competențelor personale și interpersonale sau sociale care sunt dezvoltate prin Programele de educație personală, socială și de sănătate, dar reprezintă și componente ale proceselor de învățare la toate disciplinele, de exemplu atunci când elevii lucrează în pereche sau în grup.

În Anglia, de exemplu, rezolvarea de probleme, îmbunătățirea propriei învățări și performanțe, lucrul cu ceilalți sunt cuprinse în Curriculumul Național revizuit în 2000 și denumite ca deprinderi cheie cuprinzătoare. Abilitățile de gândire (procesare a informației, argumentare, interogare, gândire creativă și evaluare) ajută copilul în a se concentra pe ”a ști cum” la fel de bine ca și pe ”a ști ce”, deci a învăța cum să învețe.

Miniștrii celor 16 landuri germane au recomandat școlilor să dezvolte abilitățile creative ale copiilor, capacitatea de învățare independentă, gândirea critică și învățarea din propria experiență.

Curriculumul pentru Ciclul Primar elaborat în 1999 în Irlanda are la bază o filosofie pedagogică ce acordă importanță egală conținuturilor, dar și proceselor de învățare. În mod crucial, se admite că elevii învață în moduri diferite. Curriculumul cuprinde pentru fiecare disciplină o descriere amănunțită a conținuturilor și rezultatelor ce trebuie obținute, dar și o gamă largă de modalități de învățare. Curriculumul primar prevede o relație particulară între achiziționarea de cunoștințe și dezvoltarea de concepte, deprinderi și atitudini. Conceptele și abilitățile sunt dezvoltate prin explorarea conținuturilor. O importanță deosebită este acordată abilităților de a interoga, de a analiza, de a investiga, de a gândi critic, de a rezolva probleme, de a interacționa eficient cu alte persoane.

În Olanda, școlile primare dezvoltă abilitățile sociale, culturale și fizice, inclusiv pe cele de exprimare personală, ascultare activă, munca independentă și rezolvarea de probleme (independentă sau în grup). Documentul Revizuit privind Educația Primară, din 1998, afirmă că ”educația primară trebuie să asigure dezvoltarea

continuă a copiilor” prin competențele cognitive, sociale, emoționale, fizice și creative.

Școlile suedeze au drept principiu de bază utilizarea diverselor strategii de predare pentru a satisface nevoile individuale ale copiilor. În Țara Galilor deprinderile de rezolvare de probleme, creative, abilitățile sociale și personale sunt incluse în curriculum prin denumirea de ”cerințe comune”.

2. Cercetări privind beneficiile dezvoltării la copii a abilităților sociale, emoționale și de comportament

Beneficiile cheie ale formării abilităților sociale, emoționale și de comportament includ:

Succes educațional și profesional mai mare

- Cercetările asupra inteligenței emoționale au adus o perspectivă mai largă asupra inteligenței, incluzând aspectele personale și sociale. S-a demonstrat că aceste competențe emoționale și sociale influențează mai puternic succesul personal, profesional și școlar decât abilitățile cognitive, de aceea trebuie să ocupe un rol central în curriculumul școlar, pentru a crește eficiența acestuia. A învăța din acest domeniu înseamnă a îmbunătăți șansele de viață și educaționale [Goleman, 1996].

- Programele de însușire a competențelor sociale și emoționale s-a arătat că au o gamă largă de beneficii educaționale, incluzând îmbunătățirea frecvenței școlare, a motivației și moralului [Durlak, 1995, 1997; Biroul General de Contabilitate al Guvernului SUA, 1995].

- Creșterea importanței competențelor sociale și emoționale în domeniul muncii și profesiilor cu accent pe munca în echipă, comunicarea, abilitățile manageriale [Goleman, 1998; Weinsinger, 1998].

Îmbunătățiri ale comportamentului

Multe sinteze ale programelor evidențiază îmbunătățiri la nivelul comportamentului. Într-o trecere în revistă sistematică, Wells [Wells, 2002] identifică programele ce promovează sănătatea mentală în școli și includ problemele comportamentale. Se concluzionează că anumite programe din SUA au efecte clare și pozitive asupra comportamentului. Programele de succes implică învățarea competențelor emoționale și sociale și se focusează pe mediul școlar în ansamblu și nu doar asupra comportamentului.

- O sinteză comprehensivă asupra intervențiilor desemnate să prevină problemele comportamentale din copilărie [Marshall și Watt, 1999] că 11 programe ce au fost create pentru a însuși competențe sociale erau eficiente în scăderea problemelor timpurii de comportament.

Incluziune crescută

Predarea și învățarea competențelor sociale și emoționale se consideră că joacă un rol activ în facilitarea incluziunii copiilor cu dificultăți. De exemplu, două proiecte care învață copii cu CES tipuri de abilități utile pentru adaptarea mai ușoară în clasă, pentru autocontrolul propriului comportament, în același timp cu ajutorarea colegilor pentru tolerarea mai ușoară a acestor comportamente, susțin pozitiv eforturile de integrare. [Rogers, 1994; Epstein și Elias, 1996].

Îmbunătățirea învățării

- Unele emoții (cum ar fi tristețea și furia) pot bloca învățarea, în timp ce altele (cum ar fi sentimentul de bunăstare sau senzația de securizare și valorizare) promovează și încurajează învățarea. De aceea, a învăța gestionarea emoțiilor poate susține învățarea [Greenhalgh, 1994].

- Emoțiile sunt esențiale pentru raționalizare: avem nevoie de ele pentru a gândi clar, a stabili priorități și a planifica, de aceea trebuie să ajutăm oamenii în gestionarea emoțiilor pentru a învăța mai eficient. Există evidențe care arată că procesele cognitive necesită inputuri din partea emoțiilor pentru a fi eficiente. Oamenii nu pot gândi clar când sunt dominați de emoții puternice, în special de cele negative [Weissberg și Elias, 1993]. De asemenea cercetări recente arată că procesele emoționale și sociale sunt în mod fundamental inseparabile de cele cognitive sugerează că emoțiile ajută în stabilirea priorităților, în procesul dezințial, anticriptiv și de planificare [Mayer și Salovey, 1997]. Emoțiile se atașează rezultatelor pentru a decide alegerea lor, altfel toate deciziile ar putea părea la fel de valide.

Coeziune socială sporită, creșterea capitalului social

- Există o acceptare crescută a emoțiilor ca o parte importantă a vieții publice și private, de aceea cu toții trebuie să devenim mai abilitați în acest domeniu pentru a fi mai eficienți în comunitate și la locul de muncă.

- Schimbările în societate și așteptările implicate de provocările complexe necesită competențe emoționale și sociale.

- Cercetările aduc în lumină tipurile variate de neglijență și abuz. Ele sunt exacerbate de eșecul familiei extinse și a comunităților ce reduc suportul pentru familia nucleară, de ratele crescute ale divorțurilor și consecutiv al familiilor monoparentale. Această situație a condus la o restructurare a concepțiilor că responsabilitatea dezvoltării emoționale și sociale aparține în exclusivitate părinților, către implicarea altor instituții, organizații și contexte sociale.

Îmbunătățirea sănătății psihice [Wells, 2002]

- Cercetările demonstrează că și copiii suferă de un nivel surprinzător de mare de probleme psihice, mult mai multe decât au fost suspectate în trecut, de aceea ideea unei copilării inocente și neperturbate este considerată un

mit. Nu este clară creșterea incidenței tulburărilor psihice la copii, însă se constată creșteri reale specifice în rata suicidului și a autoagresiunii la copii și tineri.

- Studiile longitudinale consideră că acei copii cu probleme emoționale și comportamentale sunt predispuși la tulburări psihice în viața de adult, la excluziune școlară, la comportament antisocial, probleme maritale sau abuz de alcool sau droguri. Din contră, cei cu nivele înalte de competențe emoționale și sociale se descurcă mai bine în școală, la muncă și în viața personală. Dezvoltarea competențelor emoționale și sociale și stării de bine pot reduce problemele din sfera sănătății mintale la copii, cum ar fi depresia, anxietatea, suicidul, tulburările alimentare și stresul.

- Se constată o creștere masivă a folosirii și disponibilității drogurilor ilegale, în mod special printre copii și adolescenți. Copiii trebuie învățați să facă față problemelor emoționale pe care drogurile le pot cauza, să reziste presiunii grupului de a le consuma și să găsească alternative la droguri pentru a face față stresului și pentru a se distra.

3. Repere metodologice

Pentru clarificarea problematicii propuse se vor atinge următoarele obiective generale de lucru:

1. Identificarea elementelor de filosofie și politică educațională ce stau la baza acestor tipuri de programe;
2. Integrarea programelor în standardele educaționale internaționale în general și a celor europene în special, respectiv în raportarea la competențele cheie transferabile;
3. Documentarea privind stadiul cunoașterii curriculare la nivel european;
4. Relevarea principalelor cercetări asupra beneficiilor dezvoltării competențelor emoționale și sociale;
5. Evaluarea competenței emoționale și sociale: abordări și instrumente;
6. Elaborarea de curriculum și designul de programe de dezvoltare personală și socială: tipuri și categorii de programe;
7. Desfășurarea practică de module de dezvoltare personală și socială pentru copii – observație sistematică, interviu tip focus-grup și studii de caz;
8. Extragerea rezultatelor și concluziilor într-un ghid de bune practici.

Etapele cercetării:

- a. **Alegerea, definirea temei de cercetare și trecerea în revistă a literaturii de specialitate;**

- Identificarea stadiului cunoașterii în domeniul dezvoltării personale și sociale pentru copii, în Europa și în lume;
- Nivelul dezvoltării practicilor de educație socială și emoțională și raportul cu curriculumul formal în plan internațional, cu accent pe țările anglo-saxone;
- Raportarea acestui tip de educație la filosofia și politicile educaționale existente în diverse țări; integrarea în ansamblul curentelor și orientărilor din pedagogia contemporană;
- Trecerea în revistă a cercetărilor privind beneficiile programelor de învățare socială și emoțională;
- Prezentarea unor modele internaționale de bune practici în domeniu: Organizația CASEL și Programul SEL (SUA) și Programul SEAL (Marea Britanie);
- Articulația acestor forme de învățare și programe cu sistemul românesc de educație formală;
- Integrarea unor Programe de dezvoltare personală și socială pentru educatori în cadrul componentei de formare a formatorilor;

b. Formularea scopului, obiectivelor și ipotezelor cercetării

SCOP: investigarea beneficiilor și designului unor tipuri variate de programe de dezvoltare personală și socială pentru copii în cadrul educației nonformale și articularea cu sistemul educațional formal în vederea dobândirii coerente a competențelor sociale și emoționale

OBIECTIVE:

- Definirea unui cadru structural și funcțional în care se situează educația socială și emoțională pe plan național și internațional;
- Construirea de strategii și programe educaționale de formare a competențelor sociale și emoționale;
- Propunerea de module educaționale de dezvoltare personală și socială în curriculum-ul la decizia școlii sau în alte forme de educație nonformală;
- Desfășurarea unor module practice de educație socială și emoțională cu copii între 6-12 ani;
- Stabilirea unor cadre organizatorice și repere de observare spontană a comportamentelor și avantajelor învățării sociale și emoționale cu construirea unui protocol de observație sistematică;
- Investigarea opiniilor familiei privind oportunitatea programelor de dezvoltare personală și socială pentru copii prin metoda focus-grupului;
- Identificarea nevoilor actuale sistemului educațional românesc la care răspund programele de dezvoltare personală și socială;

PROBLEMA

- Atractivitatea din ce în ce mai scăzută a programelor școlare formale, susținută de tendința din ce în ce mai îngrijorătoare de părăsire timpurie a școlii de către elevi;
- Predominanța aspectelor informaționale într-o cantitate coplesitoare în defavoarea formării de competențe și abilități de viață;
- Incidența din ce în ce mai crescută a tulburărilor comportamentale și de natură psihologică și a deficitelor educaționale la copii și adolescenți, cât și adresabilitatea crescută în programe terapeutice a adulților;
- Flexibilitatea scăzută în mutațiile pe piața muncii facilitată de formarea insuficientă a competențelor cheie ce stau la baza oricărei profesii;
- Creșterea numărului cazurilor de agresivitate și conflict între elevi sau elevi și cadre didactice în mediul școlar;

Deși cercetarea pornește de la niște probleme, fapte, situații prezente în sistemul educațional sau social românesc, ea își propune în același timp să caute fapte, adică să studieze posibilele relații și influențe pe care le-ar putea avea programele de dezvoltare personală și socială asupra chestiunilor problematice expuse mai sus.

IPOTEZA:

- Programele de dezvoltare personală și socială oferă informații cheie explicite despre competențele și abilitățile emoționale și sociale deficitare ale copiilor ce se vor manifesta și eventual acutiza pe termen lung în absența oricăror intervenții;
- Programele sunt utile pentru evoluția viitoare a profesioniștilor și cetățenilor activi din perspectiva părinților;
- Programele oferă soluții de intervenție și antrenament pentru exersarea abilităților de viață, sociale și emoționale;

c. Designul și metodologia folosită

Studiul se va desfășura pe o perioadă aproximativă de doi ani cu desfășurarea unor module consecutive de dezvoltare personală și socială pentru copii, cu o durată de 10-12 sesiuni săptămânale. O serie de copii va participa într-un program mai aprofundat format din 2-3 module, iar 4-5 serii vor urma un singur modul similar.

Structura studiului va de natură longitudinală pentru un nucleu de copii ce va participa pe termen lung în module din ce în ce mai avansate și de natură transversală pentru seriile care vor participa la un singur modul la momente temporale definite.

Cercetarea va fi una calitativă-aplicativă și va avea două componente: una de observare spontană a comportamentului copiilor în timpul desfășurării efective a programelor și una de conducere a focus-grupului cu părinții după fiecare serie.

Pentru copii cu cerințe educative speciale se vor realiza 1-2 studii de caz pentru identificarea evoluției simptomatologiei sau problematicii specifice în urma participării la astfel de programe.

Colectarea și înregistrarea datelor în urma observării se va face prin însemnarea de notițe scrise, cât și prin mijloace audio-vizuale la fiecare sesiune de dezvoltare personală. Ședințele de focus-grup vor fi și ele înregistrate audio-video și vor fi ghidate de un protocol.

La sfârșitul desfășurării fiecărui modul se vor nota și sintetiza toate problemele apărute pe parcursul derulării activității și posibilele modalități de corecție.

Interpretarea calitativă (logico-hermeneutică) se va face după fiecare etapă de desfășurare a modulelor, cât și în final, în mod sintetic, încercându-se clasificarea problematicii pe categorii-repere, identificarea posibilelor puncte de pătrundere în curriculumul formal și chestiunile conexe apărute la nivel pragmatic în ansamblul intervenției educative.

d. Stabilirea lotului de subiecți

Subiecții cercetării vor fi reprezentați de 5-6 serii a câte 15 copii (aproximativ 100 copii în total) care vor participa direct în programe modulare de dezvoltare personală și socială și respectiv 100 de părinți (cu condiția că la focus-grup va participa minim un părinte). Copii vor avea vârste între 6-12 ani, de ambele sexe, de la școli diferite și clase diferite din municipiul Iași, în care vor fi incluși și 2-3 copii cu cerințe educative speciale pe serie. Părinții vor fi din mediul urban, de ambele sexe, dar cu o prezență feminină dominantă (având în vedere că mamele se implică mai mult în educația copiilor, în general), au într-o proporție mare studii superioare și un standard socio-material mediu sau peste medie.

e. Prezentarea instrumentelor folosite

Instrumentul pentru observarea calitativă va fi un protocol orientativ de observare ce urmează a fi testat în practică cu privire la completitudinea și eficiența și prezentat în final ca Protocol de observare sistematică a sesiunilor de învățare socială și emoțională. Grila de observație va cuprinde indicatori precum: potențialul de lider, integrarea în grup, gradul de participare (activism) în rezolvarea de probleme, capacitatea de elaborare a unor soluții inovative, capacitatea de a pune în practică soluția cea mai simplă și rapidă, capacitatea de menținere a efortului și atenției concentrate în sarcină, prezența conduitelor submisive (dependente), entuzismul și implicarea în sarcină, capacitatea de comunicare în vederea rezolvării sarcinii, toleranța la frustrare și capacitatea de cooperare și acceptare a proximității fizice.

Pentru focus-grup și studiul de caz se vor folosi ghiduri orientative ce vor fi și ele pretestate și îmbunătățite în urma desfășurării activităților practic-aplicative. Focus-grupul cu părinții va viza, în principal, următoarele aspecte: oportunitatea

desfășurării programelor de dezvoltare personală și socială, beneficiile pentru copil, familie și comunitate, variante posibile de organizare și desfășurare, modalități de implicare a părinților și raportul cu ansamblul influențelor educative.

f. Analiza și interpretarea rezultatelor

Se va face analiza de conținut a protocoalelor de observare, a ghidurilor de focus-grup și studiu de caz și se va verifica confirmarea/infirmarea/neconfirmarea ipotezelor.

g. Concluzii și discuții asupra rezultatelor obținute

Se vor trage concluzii în urma analizei și interpretării rezultatelor, vizând următoarele aspecte:

- Valorile și conținuturile inculcate în programele de dezvoltare personală și socială;
- Metodologia și resursele necesare;
- Integrarea acestui program în ansamblul intervențiilor educative, fie formale, fie nonformale;
- Elemente de planificare, organizare și desfășurare a programelor;
- Formarea formatorilor și oportunitatea programelor de dezvoltare personală pentru cadre didactice;
- Inițiative de implicare a părinților;
- Chestiuni de educație diferențiată, interculturală și de incluziune;
- Modalități de evaluare a progresului copiilor și de monitorizare a eficienței și impactului programului;
- Identificarea beneficiilor în plan academic, al îmbunătățirii comportamentului, al creșterii incluziunii, coeziunii sociale și potențialului capitalului uman.

h. Limite ale cercetării și direcții viitoare de analiză

La acest moment se vor trece în revistă limitele cercetării, punctele insuficient abordate, corelațiile și inconsistențele cu aplicația practică, cât și direcțiile viitoare de studiu și cercetare. În planificarea de perspectivă a cercetării, am luat în considerare demersurile ulterioare de continuat în domeniul educației sociale și emoționale, cum ar fi:

- Investigarea printr-un studiu experimental a beneficiilor învățării sociale și emoționale pentru copil și comunitate;
- Elaborarea unui curriculum de dezvoltare personală și socială pentru profesori, ca parte a formării inițiale (eventual integrat în modulul psihopedagogic);
- Formarea formatorilor: crearea unor specializări în domeniul științelor educației și sociale pentru predarea educației sociale și emoționale.

4. Originalitatea și natura inovatoare a proiectului

Perspectiva inovatoare a proiectului este dată de experiența inedită pentru România, în sensul propunerii dezvoltării personale și sociale ca parte a curriculumului formal și stimularea constituirii unor structuri educaționale de tip nonformal care să se focalizeze pe formarea competențelor emoționale și sociale. Un alt punct forte cu caracter original este organizarea acestor programe începând de la vârste fragede (nivelul educației timpurii și al ciclului primar al școlarității), fiind convingși că intervenția va fi mai eficientă cu cât vârsta va fi mai mică. Inovatoare este și abordarea sistemică a acestor programe prin implicarea întregii comunități educaționale (școală, familie, context social), pentru toate nivelele de formare și pornind de la configurația individualizată sau de grup mic până la lucrul în echipă a factorilor de intervenție educativă din jurul fiecărui copil.

De asemenea are aspect de noutate și luarea în considerare a ansamblului intervențiilor educaționale pentru implementarea acestor tipuri de programe:

- formarea formatorilor ce vor livra conținuturile și care solicită o specializare în domeniul socio-uman (cu precădere în sfera psihologiei și științelor educației);
- componenta de dezvoltare personală și socială necesară profesării în domeniul educațional a fiecărui absolvent de studii universitare (poate intra în structura modulului psihopedagogic);
- promovarea elementelor de politică și filosofie a educației specifice programelor, în cadrul sistemului educațional și în rândul potențialilor beneficiari;
- modalitățile diverse de implementare curriculară și designul de programe diferite în funcție de nevoile particulare ale subiecților;
- modalitățile de evaluare a eficienței și impactului programelor, de monitorizare a progresului și beneficiilor subiecților;
- implicarea familiei și comunității de proximitate care reprezintă beneficiarii indirecti ai programelor.

BIBLIOGRAFIE

- Antonesei L, Popa L.N., Labăr V., 2009, "Ghid pentru cercetarea educației – Un abecedar pentru studenți, masteranzi, profesori", Ed. Polirom, Seria Collegium. Științele Educației, Iași;
- Boeree G.C., "Qualitative methods Workbook", e-text" prepared for the college course Qualitative Research Methods (PSY 405) at Shippensburg University;
- Bridges D, 2008, "Educationalization: on the appropriateness of asking educational institutions to solve social and economic problems", Journal of Educational Theory, Volumul 58, Tema 4, pag. 461-474;

Denham, S. and Weissberg, R., 2003, "A blueprint for the promotion of prosocial behavior in early childhood", New York: Kluwer/Academic Publishers;

Elias J. Maurice (2003), "Academic and social emotional learning", International Academy of Education, International Bureau of Education (UNESCO), Educational Practices Series - 11, SADAG, Bellegard;

Elias, M. J., Zins, J. E., Weissberg, R. P., Frey, K. S., Greenberg, M. T., Haynes, N. M., Kessler, R., Schwab-Stone, M. E., & Shriver, T. P., 1997, "Promoting Social and Emotional Learning: Guidelines for Educators", Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development;

Feshbach N.D., 1975, "Empathy in Children: Some Theoretical and Empirical Considerations" în "The Counseling Psychologist", volumul 5, nr. 2, pag. 25-30;

Goleman, D., 2008, "Inteligența emoțională", ediția a III-a, București, Curtea Veche;

Greenhalgh P., 1994, "Emotional Growth and Learning", Routledge Press;

Hodgson N., 2008, "Citizenship education, policy, and the educationalization of educational research", Journal of Educational Theory, Vol.58, Tema 4, pag. 417-434;

INCA- International Review of Curriculum and Assessment Frameworks Internet Archive;

Lambeir B., Ramaekers S., 2008, "Humanizing education and the educationalization of health", Journal of Educational Theory, Vol. 58 Tema 4, pag. 435-446;

Novaco, R. W., 1975, "Anger control: The development and evaluation of an experimental treatment", Lexington, Heath;

Novick, B., Kress, J.S, Elias, M.J., 2002, "Building learning communities with character: How to integrate academic, social and emotional learning", Association for Supervision and Curriculum Development;

O'Brien, M.U., Weissberg, R.P., and Munro, S.B. 2006, "Reimagining education: In our dreams, social and emotional learning - or SEL is a household term", Green Money Journal, 14(2) nr. 57.

Payton, J., Weissberg, R.P., Durlak, J.A., Dymnicki, A.B., Taylor, R.D., Schellinger, K.B., & Pachan, M. 2008, "The positive impact of social and emotional learning for kindergarten to eighth-grade students: Findings from three scientific reviews" Chicago, CASEL

Salovey Peter, Mayer John D., Brackett M., 2004, "Emotional Intelligence. Key Readings on the Mayer and Salovey Model", National Professional Resources Inc;

Shriver T., Weissberg R., 2005, "No Emotion Left Behind", New York Times, nr. din 16 August 2005;

Spivach G., y Shure, M.B., 1974, "Social adjustment of young children. A cognitive approach to solving real life problems", Washington, Jossey-Bass;

Weare, K. and Gray, G., 2003, "What works in developing children's emotional and social competence and wellbeing?", Londra, Crown Printers;

Weissberg, R. P., & Elias, M. J., 1993, "Enhancing young people's social competence and health behavior: An important challenge for educators, scientists, policy makers, and funders", "Applied and preventive psychology: Current scientific perspectives", 2_(4), 179-190.

Wells, J., Barlow, J. and Stewart-Brown, S., 2002, "A systematic review of universal approaches to mental health promotion in schools" Oxford: University of Oxford, Institute of Health Sciences;

Zins, J. E., Weissberg, R. P., Wang, M. C., & Walberg, H. J., 2004, "Building academic succes on social and emotional learning", Teacher College Press.

Department for children, schools and families (UK) - The National Strategies — Behaviour, Attendance and SEAL – Social and Emotional Aspects of Learning – e-resources;

Comisia Europeană, 2005 - " Un posibil cadru european al calificărilor în perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți", Bruxelles;

Comisia Europeană, 2008 – "Un cadru strategic actualizat pentru cooperare europeană în domeniul educației și formării profesionale", Bruxelles.

Acknowledgements

Finalizarea interpretării datelor acestui studiu și participarea la cea de a treia Conferință Internațională de Educație a Adulților (Iași, 25-29 Aprilie 2010) cu tema "Pregătirea forței de muncă pentru societatea informațională", s-a putut realiza cu sprijinul bursei obținute prin Proiectul POSDRU/88/1. 5/S/47646.